

GATA Adli Tıp Anabilim Dalı'nda 1995-2002 yılları arasında düzenlenen adli raporların yeni Türk Ceza Kanunu açısından değerlendirilmesi

Harun Tuğcu (*), Çağlar Özdemir (*), Mustafa Dalgıç (*), Mustafa Özer Ulukan (*), Bülent Celasun (**)

Özet

GATA Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığınca, Ocak 1995 ile Aralık 2002 tarihleri arasında adli rapor düzenlenen olgu sayısı 720'dir. Olguların 646'sı (%90) erkek, 74'ü (%10) kadın olup, 504'ü (%70) askeri personel, 216'sı (%30) sivilidir. Yaş ortalaması 24.42±10.14 (1-85) yıldır. Adli olgu türleri değerlendirildiğinde; trafik kazaları %43.3 oranla ilk sırada yer almakta, bunu sırasıyla darp (%27.2), ateşli silâh yaralanması (%12.2) ve kesici-delici alet yaralanması (%6.5) takip etmektedir. Adli rapor düzenlenmesini %36 oranında askeri savcılıklar, %23 oranında birlik komutanlıkları, %19 oranında Cumhuriyet Başsavcılıkları talep etmişlerdir. Adli olgu sayısında, ilkbahar ve yaz aylarında artış olduğu belirlenmiştir. Haziran 2005'den itibaren yürürlüğe girecek olan Türk Ceza Kanununa göre, adli rapor hazırlayan hekimlerce bilinen birçok kavram değişmiş ve yeni kavramlar ilave edilmiştir. Bu çalışmada, yedi yıllık süre içinde GATA Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığınca düzenlenen adli raporların epidemiyolojik özelliklerinin ortaya konulması ve yeni Türk Ceza Kanunu kapsamında tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Adli rapor, Türk Ceza Kanunu

* GATA Adli Tıp AD

** GATA Patoloji AD

Bu çalışmadaki verilerin bir bölümü, Eskişehir'de 7-10 Ekim 2004 tarihlerinde düzenlenen 3. Anadolu Adli Bilimler Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur

Ayrı basım isteği: Dr. Harun Tuğcu, GATA Adli

Tıp AD, Etlik-06018, Ankara

E-mail: htugcu@gata.edu.tr

Makalenin geliş tarihi: 27.10.2004

Kabul edilme tarihi: 30.03.2005

Summary

Evaluation of the forensic reports documented at the Department of Forensic Medicine of Gülhane Military Academy of Medicine between 1995 and 2002 in the view of new Turkish Criminal Law

A total of 720 forensic cases were examined and forensic reports were documented at the Department of Forensic Medicine of Gülhane Military Academy of Medicine between January 1995 and December 2002. Of the cases, 646 (90%) and 74 (10%) were male and female, respectively, and 504 (70%) and 216 (30%) were military personnel and civilian people, respectively. The mean age of the cases was 24.42±10.14 (1-85) years. Analysis of the types of the forensic cases revealed that traffic accidents constituted most of the cases (43.3%), and the remaining cases were assaults and batteries (27.2%), gun shot wounds (12.2%) and stab wounds (6.5%). Military prosecutors, commanders of the local military units and public prosecutors demanded forensic reports in 36%, 23% and 19% of the cases, respectively. Number of the forensic cases increased in the months of Spring and Summer. Concepts known and administered by the physicians documenting forensic reports will change and new concepts will be added in the new Turkish Criminal Law, which will be administered after June 1, 2005. In this study, we aimed to review the epidemiological features of the forensic reports, which were documented at the Department of Forensic Medicine of Gülhane Military Academy of Medicine through a period of seven years, and to discuss these reports in the view of the new Turkish Criminal Law.

Key words: Forensic report, Turkish Criminal Law

Giriş

Hekimlerin mesleki uygulamaları içinde, koruyucu ve tedavi edici görevlerinin yanı sıra, adli rapor hazırlama gibi hukuki yükümlülükleri de bulunmaktadır (1,2). Adli olgunun değerlendirilmesinde ve izlenecek hukuki prosedürün belirlenmesinde adli makamlara yol gösterme amacı taşıyan adli raporlarda kullanılacak olan hukuki terimler, eski şeklinde olduğu gibi, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) yeni içeriğinde de tanımlanmıştır. Bu yüzden, adli olgularda rapor hazırlama yükümlülüğü bulunan hekimlerin, bu kavramları bilmeleri ve yapacakları değerlendirmelerde belirli standartlara uymaları gerekmektedir (3).

TCK'nda yapılan değişiklik ile "müessir fiil" karşılığı olan "etkili eylem" ifadesi terk edilerek, "yarananma" kavramı benimsenmiş, kişinin vücuduna acı veren, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan her davranış, yarananma olarak kabul edilmiştir. Askeri Ceza Kanunu'na (ACK) göre ise, amire veya üste karşı işlenen müessir fiiller ile asta karşı işlenen müessir fiiller, ayrı olarak değerlendirilmektedir (4).

"Mutad iştigalden kalma süresi", özellikle ceza davalarında kullanılan bir travma skorlama sistemi iken, yeni TCK'unda bu süre yerine, "kırığın vücut fonksiyonlarında meydana getireceği kayıp oranı" tanımlanmıştır. Ancak, özellikle güvenlik kuvvetlerinin görevleri sırasında meydana gelen yarananmalarında, mutad iştigal süresine göre nakdi tazminat ödeneceği, halen nakdi tazminat yönetmeliğinde belirtilmektedir (5).

Bu çalışmada, yedi yıllık süre içinde Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Adli Tıp Anabilim Dalı (AD) Başkanlığınca düzenlenen adli raporların epidemiyolojik özelliklerinin ortaya konulması ve yeni TCK kapsamında tartışılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

GATA Adli Tıp AD Başkanlığı'nda Ocak 1995 ile Aralık 2002 tarihleri arasında düzenlenen adli raporlar, retrospektif olarak incelendi. Olgular; cinsiyet, yaş, askeri personel ya da sivil olması, olay türü, olayın meydana geldiği tarih, hayati tehlike, çehrede sabit eser (ÇSE), çehrede daimi değişiklik, uzuv zaafi, uzuv tatili kavramları ve adli rapor isteminde bulunan makam açısından incelendi.

Elde edilen veriler SPSS 11.0 programında, tanımlayıcı istatistikler, sürekli değişkenler için ortalama±standart sapma, kesikli değişkenler için frekans ile gösterildi. Gruplar arası farklar, ki kare testi ile incelendi. P değeri <0.05 olan değerler, istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

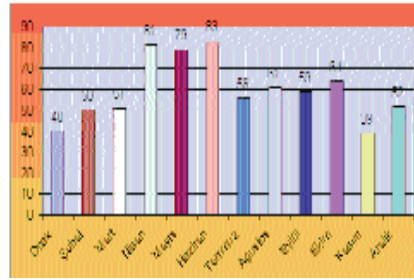
Çalışma süresince adli rapor düzenlenen olgu sayısı 720'dir. Olguların 646'sı (%90) erkek, 74'ü (%10) kadın olup, 504'ü (%70) askeri personel, 216'sı (%30) sivilidir. Olguların yaş ortalaması 24.42 ±10.14 (1-85) yıldır. En çok olgu (n=537, %75), 20-29 yaş grubunda olup, bu yaş grubundaki olguların ise 470'i (%87), 20-23 yaş arasındadır.

Olgular, adli rapor istemine konu olan olay açısından değerlendirildiğinde; trafik kazaları %43.3 oranla ilk sırada yer almakta, bunu sırasıyla darp (%27.2), ateşli silah yaralanmaları (%12.2) ve kesici-delici alet yaralanmaları (%6.5) takip etmektedir. Olguların olay türlerine göre dağılımı Tablo I' de görülmektedir.

Tablo I. Olguların olay türlerine göre dağılımı

Olay Türü	Olgu sayısı	%
Trafik kazası	314	43.6
Darp	202	28
Ateşli silah yaralanması	90	12.5
Kesici-delici alet yaralanması	48	6.6
Patlayıcı madde yaralanması	22	3
Cinsel saldırı	12	1.7
Alev yanığı	10	1.4
Yüksekten düşme	9	1.3
Diğer	13	1.9

Adli olguların olay tarihi açısından aylara göre dağılımı Şekil 1' de sunulmuş olup adli olgu sayısında, ilkbahar ve yaz aylarında, sonbahar ve kış aylarına oranla, istatistiksel olarak anlamlı artış olduğu belirlenmiştir (p<0.001). Bir olguda kişinin yaşına, beş olguda ise olayın meydana geldiği tarih bilgisine ulaşılamamıştır.

Şekil 1. Olguların olay tarihi açısından aylara göre dağılımı

Olgular, TCK'nun 456'ncı maddesinde tanımlanan kavramlar açısından değerlendirildiğinde; olguların %78.1'inde hayati tehlike olmadığı, %17.2'sinde hayati tehlike olduğu, %4.7'sinin ise hayati tehlike değerlendirilmesinin yapılmadığı belirlenmiştir.

Ateşli silâh, kesici-delici alet ve patlayıcı madde yaralanmalarının, trafik kazası ve darp olgularına göre daha yüksek oranda hayati tehlike oluşturduğu tespit edildi (p<0.001).

ÇSE açısından değerlendirilmesi istenilen 218 olgunun (%30.3), %21.9'unda ÇSE olmadığı, üç olguda ÇSE, bir olguda (ateşli silâh yaralanması) çehrede daimi değişiklik olduğu ve %7.8'inin ise olay tarihinden altı ay sonra muayene edilmesinin istendiği tespit edilmiştir.

İkiyüzdört olguda (%29.7), uzuv zaafi ya da uzuv tatili olmadığı, beş olguda uzuv zaafi, 22 olguda uzuv tatili olduğu, 69 olgunun (%9.6) olay tarihinden 18 ay sonra muayene edilmesinin istendiği, 408 (%56.7) olguda uzuv zaafi veya uzuv tatili değerlendirilmesinin yapılmadığı belirlendi.

Patlayıcı madde yaralanmalarında, ÇSE ve uzuv zaafi/tatili meydana gelme oranı istatistiksel olarak yüksek bulundu (p<0.01). Olguların, sık karşılaşılan olay türüne göre dağılımları Tablo II ve III'de görülmektedir.

Adli rapor düzenlenmesini isteyen makamlar; %36 oranında askeri savcılıklar, %23 oranında birlik komutanlıkları, %19 oranında Cumhuriyet Başsavcılıkları, %11 oranında Mahkemeler, %6

oranında karakollar ve %5 oranında Askeri Mahkemelerdir.

Tartışma

Olgularımızın %90'ı erkek olup, bu oran Polat ve Açık'ın çalışmasından düşük (6), diğer çalışmalardan yüksek bulunmuştur (7-12). Erkeklerin sosyal yaşantıları içerisinde travmaya maruz kalma riskinin yüksek olması (11,13) yanında, tüm olguların %70'inin askeri personel olması da, bu yüksekliğin ortaya çıkmasında etkilidir.

Olgularımızın yaş ortalaması 24.42±10.14 (1-85) yıl olup, %75'i 20-29 yaş grubundadır. Bu oran, benzer çalışmalarda aynı yaş grubu ile karşılaştırıldığında yüksek bulunmuştur (6,7,11). Bu farklılığın, bu yaş grubundaki olguların %87'sinin askerlik çağı olan 20-23 yaş arasında olmalarına bağlı olduğu düşünülmüştür.

Ülkemizde yapılan diğer çalışmalara benzer şekilde, adli rapor istemine konu olan olay türü açısından, trafik kazaları ilk sırada yer almaktadır (7,9,10,12-15). Trafik kazalarından sonra en sık karşılaşılan olay türü, dardır (7,9,10).

Adli olgu sayısında, ilkbahar ve yaz aylarında ortaya çıkan istatistiksel olarak anlamlı artış (p<0.001), ülkemiz literatürüne paralellik göstermektedir (7,11,12).

Bilge ve Kendi, trafik kazası ve darp olgularını karşılaştırdıkları çalışmalarında, TCK'nun müessir fiiller ile ilgili olarak tanımlanan kavramlar açısından anlamlı bir fark olmadığını bildirmişlerdir (16). Çalışmamız ateşli silâh, kesici-delici alet ve patlayıcı madde yaralanmalarının; trafik kazası ve darp olgularına göre istatistiksel olarak yüksek oranda hayati tehlikeye neden olduğunu ortaya koymuştur (p<0.01). Savran ve ark.'nın çalışmasında da, ateşli silâh ve kesici-delici alet yaralanmalarında hayati tehlikeye maruz kalma oranı, trafik kazaları ve darp olgularına göre daha yüksektir (9). Yeni TCK' da hayati tehlike kavramı, "yaşamı tehlikeye sokan bir durum" olarak tanımlanmıştır.

Olguların büyük kısmının, çehrede sabit eser açısından altı ay sonra değerlendirilmesi uygun bulunmakla beraber, patlayıcı madde yaralanmalarının %10'unda ilk muayene sırasında ÇSE tespit edilmiştir. ÇSE, patlayıcı madde yaralanmalarında; darp, ateşli silâh ve kesici-delici alet yaralanması olgularına göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur (p<0.01). Benzer şekilde, patlayıcı madde

Tablo II. Olguların olay türüne göre hayati tehlike ve çehrede sabit eser açısından dağılımları

	Hayati tehlike		Çehrede sabit eser		Sonra
	Var	Yok	Var	Yok	
Trafik kazası	40	265	1	40	22
Darp	4	180	-	81	19
Ateşli silâh yaralanması	42	48	-	11	1
Kesici-delici alet yaralanması	18	26	-	14	8
Patlayıcı madde yaralanması	8	14	2	2	18
Ki kare ve p değerleri	$\chi^2=109.8, p<0.00$		$\chi^2=49.540, p<0.001$		

Tablo III. Olguların olay türüne göre uzuv zaafi/tatili açısından dağılımları

Olay türü	Uzuv zaafi	Uzuv tatili	Uzuv zaafi/ uzuv tatili yok	Sonra
Trafik kazası	1	7 (%2)	70 (%22)	24
Darp	-	3 (%1.5)	95 (%47)	4
Ateşli silâh yaralanması	2	6 (%6)	15 (%16)	34
Kesici-delici alet yaralanması	-	1 (%2)	16 (%33)	-
Patlayıcı madde yaralanması	2	5 (%22)	6 (%27)	3
Ki kare ve p değerleri	$\chi^2=44.982, p<0.001$			

yaralanmalarında uzuv zaafi ve uzuv tatilinin ortaya çıkma olasılığı da, darp, ateşli silah ve kesici-delici alet yaralanması olgularına göre anlamlı olarak yüksektir ($p<0.01$). Yeni TCK'nda yaralanmanın "yüzde sabit ize" neden olması daha ağır bir cezalandırılmayı gerektirmekte olup, eski kanunda geçen "çehre" karşılığında kullanılan "yüz" sınırları, kişinin boyun ve kulakları dahil, başın ön kısmını da içine alacak şekilde genişletilmiştir. Tanımlanan diğer bir kavram olan yüzün sürekli değişikliği ise, yüzün yeni sınırları ile eski kanunda geçen çehrenin daimi değişikliğine karşılık gelmektedir.

GATA Adli Tıp AD'na adli rapor almak amacıyla başvuran olguların %64'ü, askeri makamlar tarafından gönderilmiştir. ACK'nda müessir fiiller ile ilgili olarak, ayrıca bahsedilen "vahim halin tespiti"nde kanun kapsamında belirtilenlere ek olarak, hekim tarafından hazırlanan adli rapordaki travmanın derecesi de büyük önem taşımaktadır.

Yeni TCK, 26.09.2004 tarihinde 5237 kanun numarası ile kabul edilerek resmi gazetede yayınlanmıştır. Bu kanun ile, müessir fiiller ile ilgili maddelerde değişiklikler yapılmış ve yaralanma sonucu meydana gelen kemik kırığının hayat fonksiyonlarında etkisine göre bir skorlamaya işaret edilmişse de, bu etkinin ne şekilde belirleneceğine dair ayrıntılı açıklama yapılmamıştır. Bu konuya ilişkin travma skorlama sistemlerinin kullanılması tartışılmakta olup, Adli Tıp Genel

Kurulu ve Yargıtay içtihatları ile düzenleme yapılacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan; özellikle görev sırasında yaralanan güvenlik kuvvetlerine, ceza davalarına esas teşkil eden mutad iştiğalden geri kalma süresine göre nakdi tazminat ödemesi yapıldığının (5) hekimlerce bilinmesinin de, önemli olduğu olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yansımış olgularda, devletin ödediği tazminatın, hataya neden olan memura rücu edilmesi ile ilgili düzenlemenin Resmi Gazete'de yayımlandığı (17) göz önünde bulundurulduğunda, mutad iştiğalden geri kaldığı gün hesabına dayanan ödemelerde yapılan fazla ödemeler, raporu yazan hekime rücu edilebilir.

Hekimlerin adli tıp konularında bilgilerinin yetersiz olduğu dikkat çekicidir (1,18-20). Fincancı ve Biçer, pratisyen hekimlerin almış oldukları adli tıp eğitimini, %93 sıklıkla yetersiz bulduklarını belirtmiştir (19). Tuğcu ve ark.nın çalışmasında da, acil servis hizmetine katılan hekimlerin %77.6'sının adli tıp bilgisi yetersiz bulunmuştur (1).

Sonuç olarak, yaralanma olgularında rapor düzenlemek durumunda kalan hekimlerin, TCK ve ACK'nun ilgili maddelerine göre ayrıntılı değerlendirme yapmaları ve standart uygulamaları kullanmaları, doğru bir yaklaşım tarzıdır. Bu yüzden, hekimlerin bu alandaki temel kanun ve yönetmeliklerde yapılan değişiklikleri yakından takip etmeleri

gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

1. Tuğcu H, Yorulmaz C, Ceylan S, Baykal B, Celasun B, Koç S. Acil servis hizmetine katılan hekimlerin acil olgularda hekim sorumluluğu ve adli tıp sorunları konusundaki bilgi ve düşünceleri. *Gülhane Tıp Dergisi* 2003; 45: 175-179.
2. Tüzün B, Elmas İ, Akyay E. Adli rapor düzenleme zorunluluğuna hekimlerin yaklaşımı. *Adli Tıp Bülteni* 1998; 3: 27-31.
3. Soysal Z, Çakalır C. Adli Tıp. Cilt I. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, Fakülte No: 224, İstanbul: 1999: 493-503.
4. Çelen O. Askeri Ceza Kanunu. Ankara: Cantekin Matbaacılık Yayıncılık, 2001: 409-439, 498-504.
5. Nakdi tazminat yönetmeliği. http://www.yargitay.gov.tr/bilgi/kanun_liste/PC3923809.HM5.text.html (Son erişim tarihi: 09.07.2004).
6. Polat SA, Açık Y. Elazığ Sağlık Müdürlüğü Adli Tıp birimine Ekim-Aralık 2000 döneminde müracaat eden adli vakaların genel olarak değerlendirilmesi. *Yıllık Adli Tıp Toplantıları Kitabı*. 2001; 332-336.
7. Altun G, Azmak D, Yılmaz A, Yılmaz G. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Servisine başvuran adli olguların özellikleri. *Adli Tıp Bülteni* 1997; 2: 62-66.
8. Çekin N, Kanat N, Bilgin N, Satar N. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi İlk Yardım ve Acil ABD'nin 1999 yılı adli olgularının retrospektif olarak değerlendirilmesi. 4. Adli Bilimler Kongresi, 10-13 Mayıs 2000, İstanbul. Poster Özet Kitabı, 35.
9. Savran B, Hilal A, Eren T, Çekin N. Adana Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nün 2000 yılı olgularının retrospektif değerlendirilmesi. *Yıllık Adli Tıp Toplantıları Kitabı*. 2001; 224-227.
10. Tokdemir M, Küçük H, Aksu A. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine başvuran adli olguların retrospektif olarak incelenmesi. 4. Adli Bilimler Kongresi, 10-13 Mayıs 2000, İstanbul. Poster Özet Kitabı, 31.
11. Yavuz MF, Baştürk P, Yavuz MS, Yorulmaz C. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Acil Servisine başvuran adli olguların değerlendirilmesi. *Adli Bilimler Dergisi*, 2002; 1: 21-26.
12. Aşaroğulları L, Özdemir Ç, İkizceli İ, Sözüer EM, Özkan S. Erciyes Üniversitesi Acil Tıp Ana Bilim Dalına başvuran adli olguların değerlendirilmesi. II. Anadolu Adli Bilimler Kongresi, 30 Ekim-2 Kasım 2003, Kayseri. Poster Bildiri Özet Kitabı, 41.
13. Günaydın G, Demireli O, Şahin T, Demirci Ş. Selçuk Üniversitesi Acil Servisinde verilen adli raporlar ve bunların hayati tehlike kavramı yönünden değerlendirilmesi. 8. Ulusal Adli Tıp Günleri, 16-20 Ekim 1995, Antalya. Bildiri Kitabı,

- 271-275.
14. Kök AN, ztrk S, Tunalı İ. Yatarak tedavi gören 959 adli vakanın retrospektif değerlendirilmesi. Adli Tıp Dergisi 1992; 8: 93-98.
15. Koç S, ztek İ, Albek E, Lokman S. GATA Haydarpařa Eęitim Hastanesi Acil Servisine başvuran adli nitelikteki 510 olgunun analizi. 7. Ulusal Adli Tıp Günleri, 1-5 Kasım 1993, Antalya. Poster Sunuları Kitabı, 147-156.
16. Bilge Y, Kendi . Müessir fil ve trafik kazasına maruz kalan 6227 vakanın adli tıp yönünden incelenmesi. III. Adli Bilimler Kongresi, 14-17 Nisan 1998, Kuşadası. Poster Kitabı, 26-31.
17. Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. 4748 karar no, 24721 sayı, 26.03.2002 kabul tarihi; 09.04.2002.
18. zdemir , Mıstık S. E..T.F. İntörn hekimlerinin adli tıp hizmetlerine bakışı. Tıp Eęitimi Dünyası 2004; 15: 3-8.
19. Fincancı řK, Biçer İ. Dosya 1 TTB-ATUD insan hakları ihlallerinin nlenmesine yönelik adli tıp eğitimi projesi. Adli Tıp Bülteni 1997; 2: 71-78.
20. Salaęin S, Tuncer İ, Erkokak EU. Türkiye'de mezuniyet öncesi ve sonrası adli tıp eğitiminin sorunları. Adli Tıp Dergisi 1993; 9: 17-22.